

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 22 Закону
України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо уточнення
обов'язків уповноважених представників територіальних центрів
комплектування та соціальної підтримки у період проведення мобілізації»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

У зв'язку з початком російської збройної агресії проти України був прийнятий Закон України «Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 2101-IX.

Згідно з Указом Президента України від 24.02.2022 р. № 65/2022, затвердженим Законом України від 03.03.2022 р. № 2105-IX, в Україні було оголошено проведення загальної мобілізації.

У зв'язку з тим, що відсіч збройній агресії проти нашої країни триває вже п'ятий рік, на даний момент надзвичайно актуальним є питання забезпечення законодавчого врегулювання питання прозорості системи призову та перетворення ТЦК та СП з «силового органу» на сервісну, прозору і підзвітну інституцію для підвищення довіри до держави, зменшення корупційних ризиків і підтримки боєздатності сил оборони України.

Стрімко зростає кількість звернень громадян та повідомлень правозахисних організацій (до Верховної Ради України, її комітетів, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, інших державних інституцій), а також резонансної інформації у медіапросторі щодо можливих правопорушень та конфліктних ситуацій під час здійснення мобілізаційних заходів уповноваженими особами ТЦК та СП.

Моніторинг інформаційного простору вказує на наявність системної проблеми щодо можливого невімкнення портативних відеореєстраторів (бодикамер) представниками груп оповіщення, або подальшого незбереження чи вибіркового редагування відповідних відеозаписів, а так само приховування зовнішності або закриття обличчя, у тому числі шляхом носіння одягу, який не дає змогу встановити особу уповноваженого представника територіального центру комплектування та соціальної підтримки.

Особливе занепокоєння та негативний суспільний резонанс викликають факти застосування працівниками ТЦК та СП фізичної сили або знищення чи пошкодження майна громадян, у тому числі під час примусового доставлення громадян до територіального центру комплектування та соціальної підтримки; погроза вбивством або заподіяння тілесних ушкоджень чи побоїв громадянам; вимагання від громадян неправомірної вигоди, інші правопорушення, які потребують належного реагування.

Крім того, облік службових розслідувань за фактами відсутності або вимкнення портативних відеореєстраторів (бодикамер) під час конфліктних ситуацій з громадянами окремо не передбачений та не ведеться. Порушення правил фото- та відеофіксації у переважній більшості випадків розцінюється керівництвом ТЦК та СП не як основний предмет службового розслідування, а лише як супутнє

(додаткове) порушення службової дисципліни. Відсутність виокремленого статистичного обліку таких інцидентів об'єктивно унеможливлює встановлення точних масштабів можливих відхилень від встановлених процедур фото- та відеофіксації під час взаємодії особового складу ТЦК та СП з цивільним населенням. Зазначене обмежує спроможність щодо проведення системного аналізу стану дотримання службової дисципліни, знижує ефективність внутрішнього відомчого контролю та перешкоджає своєчасному виявленню і нормативному усуненню правових прогалин у сфері здійснення мобілізаційних заходів.

Відповідні факти зафіксовані та узагальнені у Звіті Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих порушень законодавства України у сфері оборони, антикорупційного законодавства України та дотримання прав і свобод людини під час дії воєнного стану про виконану роботу (див. проєкт Постанови Верховної Ради України за реєстр. № 15332 від 15.06.2026 р.).

Разом із тим, вони потребують невідкладного реагування на законодавчому рівні.

2. Мета законопроєкту та шляхи її досягнення

Метою законопроєкту є забезпечення законності в діяльності уповноважених представників ТЦК та СП у період проведення мобілізації.

3. Загальна характеристика та основні положення проєкту Закону

Проєкт Закону передбачає внесення низки змін до статті 22 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Цими змінами передбачається встановити, що:

уповноважені представники ТЦК та СП, які здійснюють заходи оповіщення громадян, перевірку військово-облікових документів у період проведення мобілізації, призначаються наказом керівника ТЦК та СП;

під час перевірки документів уповноважений представник ТЦК та СП або поліцейський зобов'язаний здійснювати безперервну фото- і відеофіксацію процесу пред'явлення та перевірки документів із застосуванням справних технічних приладів та засобів фото- та відеофіксації процесу пред'явлення та перевірки документів із обов'язковим застосуванням технічних приладів, засобів та спеціалізованого програмного забезпечення з доступом до Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів;

включення портативного відеореєстратора (бодікамери) уповноваженими представниками ТЦК та СП відбувається з моменту початку виконання ними службових обов'язків щодо здійснення заходів оповіщення громадян, перевірки їх військово-облікових документів, а відеозапис ведеться безперервно до завершення виконання таких заходів;

всі транспортні засоби, що залучаються для здійснення заходів оповіщення, доставлення та перевезення резервістів і військовозобов'язаних до ТЦК та СП (збірних пунктів, військових частин), незалежно від місця виявлення таких громадян чи здійснення їх адміністративного затримання поліцейським, який входить до складу групи оповіщення, обов'язково обладнуються справними технічними

засобами безперервної відеофіксації для здійснення відеозапису всередині салону таких транспортних засобів протягом усього часу їх перевезення та доставлення;

незастосування уповноваженим представником ТЦК та СП портативного відеореєстратора (бодікамери) або незабезпечення збереження відеозапису під час здійснення заходів оповіщення та перевірки документів, а так само незабезпечення транспортних засобів, що залучаються для перевезення та доставлення призовників, військовозобов'язаних та резервістів, технічними засобами безперервної відеофіксації всередині салону, унеможлиблює здійснення подальших заходів оповіщення, доставлення та перевезення резервістів і військовозобов'язаних до ТЦК та СП (збірних пунктів, військових частин), незалежно від наявності скарг громадян;

під час здійснення мобілізаційних заходів по відношенню до громадян уповноваженому представнику ТЦК та СП забороняється:

застосування фізичної сили або знищення чи пошкодження майна громадян, у тому числі під час примусового доставлення громадян до територіального центру комплектування та соціальної підтримки;

погроза вбивством або заподіяння тілесних ушкоджень чи побоїв громадянам;

вимагання від громадян неправомірної вигоди, а так само прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища;

приховування зовнішності або закриття обличчя, у тому числі шляхом носіння одягу, який не дає змогу встановити особу уповноваженого представника ТЦК та СП;

здійснення заходів оповіщення та перевірки документів групами оповіщення, у разі незабезпечення щонайменше одного уповноваженого представника ТЦК та СП, а також щонайменше одного поліцейського, які входять до складу такої групи, справними технічними засобами зчитування електронних військово-облікових документів та справними засобами безперервної відеофіксації, або у разі несправності таких засобів у будь-кого з них;

здійснювати адміністративне затримання і доставлення громадян до територіального центру комплектування та соціальної підтримки;

під час адміністративного затримання і доставлення громадян до ТЦК та СП безперервна відеофіксація події здійснюється уповноваженим представником ТЦК та СП;

строк зберігання на сервері ТЦК та СП фото- та відеозаписів з портативних відеореєстраторів (бодікамер) уповноважених представників ТЦК та СП становить щонайменше 90 календарних днів із дати завантаження відповідної інформації;

строк зберігання таких відеозаписів за рішенням керівника ТЦК та СП може бути збільшено у разі:

1) використання їх у рамках розслідування кримінального провадження та/або в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення як джерел доказів;

2) під час розгляду скарг на дії чи бездіяльність уповноважених представників під час здійснення їх повноважень;

3) під час надання інформації на адвокатський запит або запит правоохоронного органу;

4) фіксації надзвичайних подій за участю особового складу ТЦК та СП;

5) інших подій, якщо вони можуть бути використані в процесі службової діяльності ТЦК та СП, під час проведення службових розслідувань;

у разі незастосування портативного відеореєстратора (бодікамери) або незабезпечення збереження відеозапису, незалежно від наявності скарг громадян або інших можливих супутніх правопорушень, за рішенням керівника ТЦК та СП призначається службове розслідування з метою притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності;

Міністерство оборони України веде окремий облік службових розслідувань з підстав відсутності, несправності, незастосування або протиправного вимкнення портативного відеореєстратора (бодікамери) або незабезпечення збереження відеозапису з нього.

4. Стан нормативно-правової бази у зазначеній сфері правового регулювання

Регулювання правовідносин у зазначеній сфері здійснюється Конституцією України, законами України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», «Про оборону України», «Про правовий режим воєнного стану», «Про національну безпеку України» та іншими законодавчими актами України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування проєкту Закону

На момент внесення проєкт Закону не потребує додаткових бюджетних коштів.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття проєкту Закону

Прийняття цього Закону створить умови для зміцнення законності в діяльності уповноважених представників ТЦК та СП у період проведення мобілізації в умовах воєнного стану в державі.

Народні депутати України

